

Podmioty prawa międzynarodowego

mgr Stefania Kolarz

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

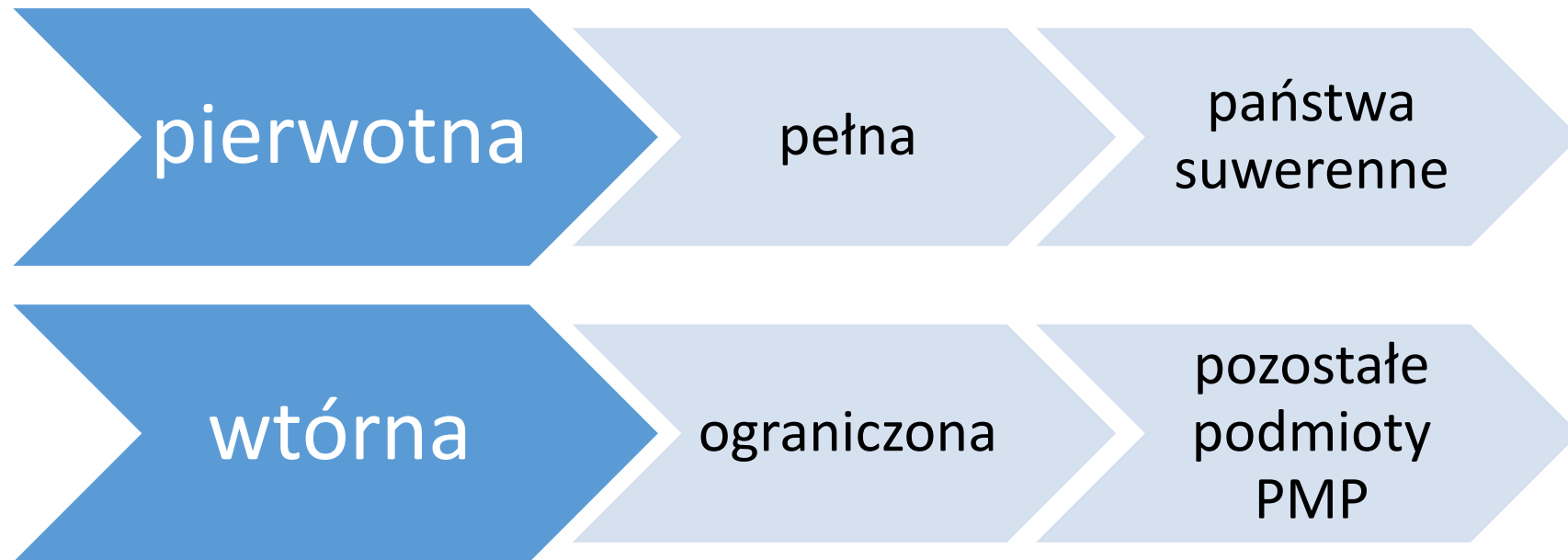
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UWr

stefania.kolarz@uwr.edu.pl

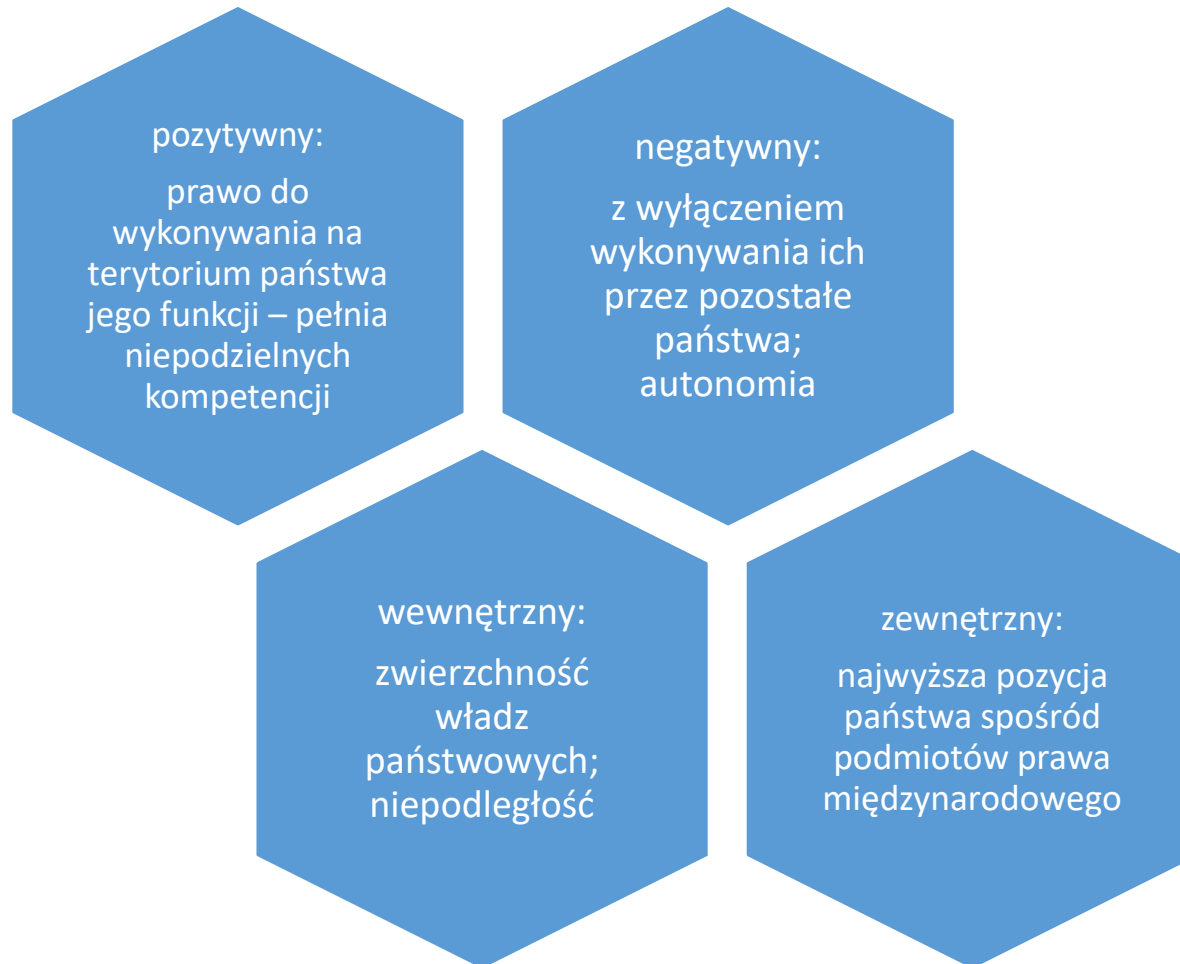
Podmiotowość w prawie międzynarodowym

- *na podmiotowość międzynarodową składa się uczestnictwo w życiu społeczności międzynarodowej w poręczaniu z pewną formą akceptacji ze strony tej społeczności*
- cechy: zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych
- zdolność do czynności prawnych, najczęściej ujmowana w ramach *ius tractationis, ius legationis* oraz *ius standi*:
- Przykłady:
 1. możliwość zawierania umów,
 2. możliwość dochodzenie roszczeń,
 3. ponoszenie odpowiedzialności międzynarodowej,
 4. utrzymywanie stosunków dyplomatycznych i konsularnych,
 5. sprawowanie opieki dyplomatycznej,
 6. posiadanie własnego obywatelstwa, przynależności państwowej,
 7. przynależność czy uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych
 8. inne

Rodzaje podmiotowości w PMP

Suwerenność - aspekty

Zasada suwerennej równości państw

- Podstawy:
 - 2.1. KNZ: ONZ opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich jej członków
 - Deklaracja Zasad Prawa Międzynarodowego:

Wszystkie państwa korzystają z suwerennej równości. Mają one równe prawa i obowiązki oraz są równymi członkami wspólnoty międzynarodowej, niezależnie od różnic gospodarczych, społecznych, politycznych lub innego rodzaju.
- *W szczególności suwerenna równość obejmuje następujące składniki:*
 - (a) Państwa są równe pod względem prawnym,*
 - (b) Każde państwo korzysta z praw związanych z pełną suwerennością,*
 - (c) Każde państwo ma obowiązek szanowania osobowości innego państwa,*
 - (d) Integralność terytorialna i niepodległość polityczna państwa są nienaruszalne.*
 - (e) Każde państwo ma prawo swobodnie wybrać i rozwijać swój system polityczny, społeczny, gospodarczy i kulturalny,*
 - (f) Każde państwo ma obowiązek w pełni stosować się w dobrej wierze do swych międzynarodowych zobowiązań oraz współżyć w pokoju z innymi państwami.*

Ograniczenia suwerenności

- Obowiązek przestrzegania prawa międzynarodowego
(*vide* STMS 1923 sprawa Wimbledon oraz 1927 sprawa Lotus)
- Ograniczenia wykonywania zwierzchnictwa terytorialnego
(*rationae personae* oraz *rationae materiae*)

Państwo jako podmiot PMP

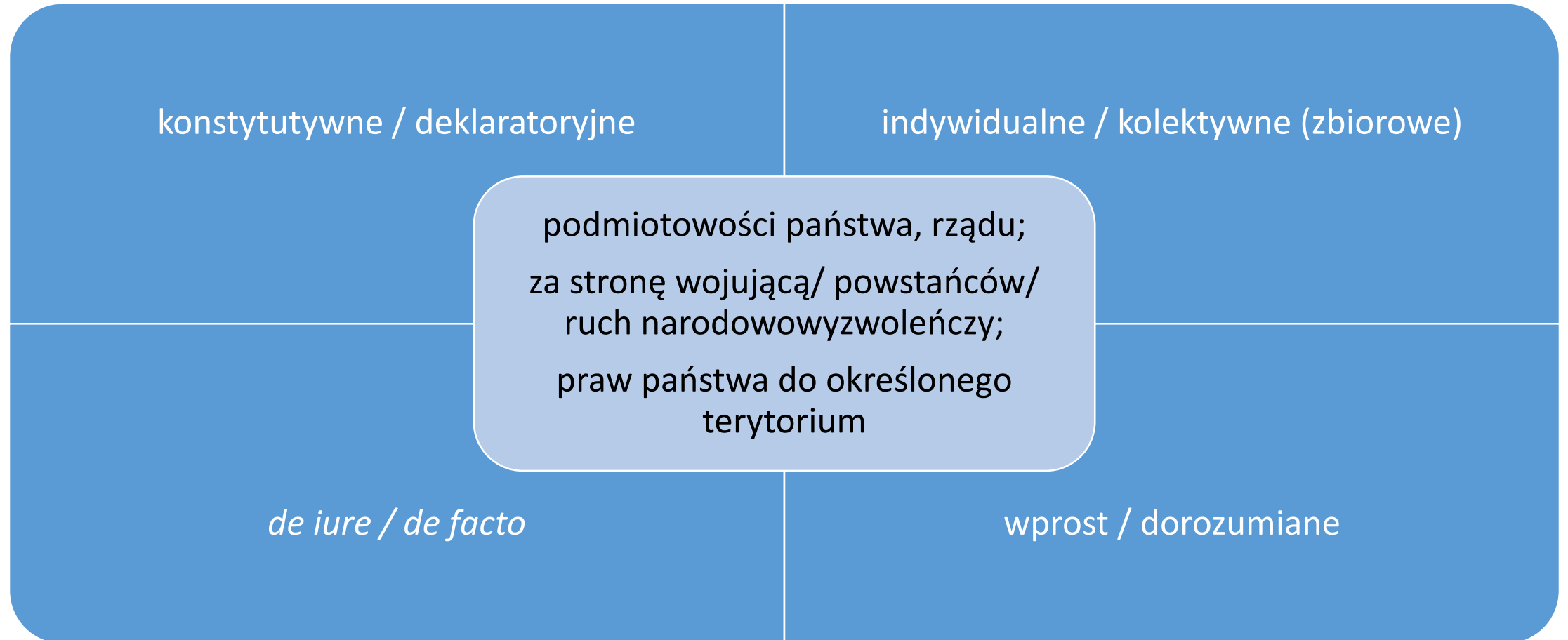
- art.1 Konwencji z Montevideo o prawach i obowiązkach państw z 26 grudnia 1933 roku:

państwo, jako podmiot prawa międzynarodowego, powinno charakteryzować się następującymi cechami: stałą populacją, określonym terytorium, rządem oraz zdolnością do nawiązywania stosunków z innymi państwami

- *Deklaracja wytycznych w sprawie uznania nowych państw w Europie Wschodniej i Związku Radzieckim Wspólnoty Europejskiej:

uzależnienie uznania nowopowstałych republik m.in. od przestrzegania przez nie praw mniejszości narodowych i etnicznych, poszanowania nienaruszalności granic czy przyczyniania się do pokojowego rozstrzygnięcia sporów powstałych w wyniku sukcesji państw

Problem uznania

Organizacja międzynarodowa jako podmiot PMP

- [za J. Barcikiem i T. Sorgoszem]: formalna struktura utworzona w drodze umowy międzynarodowej zawartej pomiędzy państwami członkowskimi, posiadającą określone cele, ustanowione we wspólnym interesie jej członków
- podmiotowość funkcjonalna na gruncie PMP
 - MTS, 1949 sprawa Bernadotte: *ONZ ma osobowość prawnomiędzynarodową i może występować z roszczeniami opartymi na prawie międzynarodowym, także przeciwko tworzącym ją państwom ponieważ jest to konieczne dla osiągnięcia celów i zasad wyszczególnionych w Karcie NZ (zasada efektywności).*

Organizacje międzynarodowe a pozarządowe

organizacje międzynarodowe

członkowie: państwa (inne podmioty PMP na zasadzie wyjątku)

powstanie, status i funkcjonowanie regulowane przez akty zaliczane do źródeł PMP

SĄ podmiotami prawa międzynarodowego:

podmiotowość określona jest przez państwa w tworzącej ją umowie

zazwyczaj traktat przewiduje, że organizacja będzie uznawana za osobę prawną w porządku prawnym PCz i minimalny zakres tej podmiotowości [np. ONZ, NATO, OJA, WE]

NGOs - organizacje pozarządowe

członkowie: osoby fizyczne lub prawne, inne podmioty działające na podstawie aktów prawa innego niż PMP

powstanie, status i funkcjonowanie regulowane przez akty prawa wewnętrznego wybranego państwa

NIE NALEŻĄ do grona podmiotów PMP, jakkolwiek wykonują pewne funkcje na arenie międzynarodowej:

współpracują z organizacjami rządowymi – konsultacja, wsparcie misji wysyłanych przez organizacje międzynarodowe etc.

[np. Greenpeace, Amnesty International, MKCK]

Narody podnoszące swoje prawo do samostanowienia

- Warunki przyznania podmiotowości prawnomiędzynarodowej:
 - 1) kontrolowanie części terytorium walk,
 - 2) uzasadnianie prowadzenia działań zbrojnych prawem do samostanowienia (a więc w celu przejęcia efektywnej kontroli w stosunku do ludności danego obszaru i tym samym wyzwolenie jej spod dominacji kolonialnej, reżimu rasistowskiego, obcej okupacji itp.),
 - 3) odpowiedni stopień organizacji umożliwiający nawiązywanie relacji z innymi podmiotami prawa międzynarodowego
- zakres podmiotowości:
 - 1) oficjalnie reprezentowanie danego ludu - uczestniczą w stosunkach dyplomatycznych z państwami i organizacjami międzynarodowymi [możliwość nadania statusu obserwatora przy organizacji międzynarodowej -> ONZ - OWP]
 - 2) władze ruchu narodowowyzwoleńczego są podmiotami praw i obowiązków międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, a także spoczywa na nich obowiązek poszanowania oficjalnych władz danego terytorium
 - 3) wykonując swoje prerogatywy, przywództwo ruchu narodowowyzwoleńczego uprawnione jest do zawierania umów międzynarodowych
 - 4) *postulat nadania immunitetów jurysdykcyjnych władzom ruchu
- przykłady ruchów narodowowyzwoleńczych uznanych za podmioty prawa międzynarodowego: OWP, Rodezyjczycy, Mozambijczycy, Angolczycy

Powstańcy a strona wojująca

	STRONA WOJUJĄCA	POWSTAŃCY
Cechy	<ol style="list-style-type: none">1. jednolite centralne dowództwo2. Kontrolowanie części terytorium zbrojnie oraz cywilnie3. wyraźne znaki wyróżniające od ludności cywilnej, np. mundury lub inne oznaczenia,4. dokumenty potwierdzające przynależność do sił zbrojnych5. zobowiązani są do postępowania zgodnie z międzynarodowym prawem humanitarnym	Mniejsza liczebność, działanie z ukrycia, niespełnianie wszystkich kryteriów uznania za stronę wojującą
Podmiotowość	przejściowa	przejściowa
Skutki uznania	<ol style="list-style-type: none">1. staje się odpowiedzialna za terytorium pod swoją kontrolą, tym samym zwalniając z tego oficjalne władze państwa2. przeniesienie konfliktu z poziomu wewnętrznego na międzynarodowy	<ol style="list-style-type: none">1. uzyskanie ograniczonej podmiotowości w PMP,2. państwa wskazują, że nie traktują walczących jak przestępców
Obowiązki	Poszanowanie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych	Poszanowanie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych
Zakres podmiotowości	Zawieranie umów międzynarodowych, udział w konferencjach międzynarodowych, przedstawicielstwo	Zawieranie umów międzynarodowych, udział w konferencjach międzynarodowych, przedstawicielstwo

Osoba fizyczna jako podmiot PMP

- zazwyczaj NIE uznaje się ich za podmioty prawa międzynarodowego
- jakkolwiek pewne normy PMP adresowane są bezpośrednio do nich
 - 1) za zbrodnie międzynarodowe skazuje się osoby fizyczne [MTK]

Trybunał Norymberski: crimes against international law are committed by men, not by abstract entities, and only by punishing individuals who commit such crimes can the provisions of international law be enforced
 - 2) niektóre umowy przewidują prawo petycji, skargi [EKPCziPW]; Komitetu Praw Człowieka [MOPPOiP]
 - 3) regulacja statusu prawnego funkcjonariuszy międzynarodowych
 - 4) Międzynarodowe Prawo Morza: prawo do eksploracji i badań dna morskiego

Osoba prawna jako podmiot PMP

- są to powołane umową państw przedsiębiorstwa o charakterze gospodarczym
- !!! co do zasady nie są podmiotami prawa międzynarodowego
 - umowy przez nie zawierane nie podlegają prawu traktatów [stosuje się do nich prawo mieszane lub wewnętrzne]
 - postulaty uregulowania ich sytuacji prawnej jako beneficjentów umów międzynarodowych
- coraz szerzej dopuszczane do obrotu prawnomiędzynarodowego;
 - 1) zawierają umowy z rządami
 - 2) państwa przyznają im daleko idące zwolnienia, przywileje i immunitety
 - 3) Konwencja o Prawie Morza: niektóre osoby prawne mogą posiadać prawa i obowiązki wynikające bezpośrednio z Konwencji oraz mogą występować w sporach przez MTMorza [= ograniczona podmiotowość prawnomiędzynarodowa]

Wykaz źródeł

- *Declaration of the European Council on the Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union, issued on 16 December 1991*
- *Deklaracja Zasad Prawa Międzynarodowego dotyczących Przyjaznych Stosunków i Współpracy Państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych - Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 2625(XXV), 24 października 1970*
- *Reparation of Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory Opinion of 11 April 1949 (tzw. sprawa Bernadotte)*
- *The case of S.S. "Lotus", Publications of the Permanent Court of International Justice, Series A, No 10, September 7th, 1927*
- *The case of S.S. "Wimbledon", Publications of the Permanent Court of International Justice, Series A, No 01, August 7th, 1923*
- Bierzanek Remigiusz, Symonides Janusz, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa, 2005
- Czapliński Władysław, Wyrozumska Anna, *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa, 2015
- Shaw Malcolm N., *Prawo międzynarodowe*, Warszawa, 2006
- Wallace Rebecca M.M., *International law*, Londyn, 2002